



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Antonii Mariae Gratiani A Burgo S. Sepulchri Episcopi Amerini De Vita Joannis Francisci Commendoni Cardinalis Libri Quatuor

Graziani, Antonio Maria

Parisiis, 1669

Cap. X. De discessu Commendoni Poloniâ, & de mora adventus Regis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9616

conceptis verbis designati Regis nomine jurarunt, quod factum circumfusa multitudo plausu profecuta lætis clamoribus fausta novo Regi precatur, Palatinus Cracoviensis inter tumultum, strepitumque confusæ turbæ, quæ mixta Senatoribus tentorium impleverat, à Monluco Legatorum principe in id quoque jusjurandum exegit, nemini prisçæ religionis cultum deseruisse fraudi, pœnæque futurum. Id cùm Archiepiscopo renunciatum esset, rediens properè, eò vbi hæc agebantur edixit, Regem nullâ nisi quæ communi consensu lata esset, lege teneri. Designati inde viginti Legati, qui ad Regem è Gallia in Poloniam deducendum mitterentur; cujus legationis principes fuere Adamus Conarchius Episcopus Parnaviensis, & Albertus Laschius Palatinus Siradiensis, & Nicolaus Radgivillus Dux Eliciensis, qui diversi omnes, quæ cuique commodum fuit, Metim nobile oppidum Lotharingiæ convenere, atque inde vno agmine Lutetiam Parisiorum petiere.

De discessu Commendoni è Polonia, & de mora adventus Regis.

CAPUT X.

COMMENDONUS creato Rege non Catholico solùm, sed propè in castris, atque armis, quæ ab ineunte ætate adversus Catholicæ

pietatis hostes induerat educato, hæreticorum
 conatibus egregiè semper retusis, rectè omnibus,
 & è Republica administratis legationis suæ mu-
 nere summa cum fidei, religionis, prudentiæ glo-
 ria expleto, per litteras à Pontifice Maximo po-
 stulavit, vt sibi decedere Poloniâ, atque redire in
 Italiam, Romamque liceret, quando adventum
 novi Regis expectare longum videretur futurum,
 qui neque itineri se per tot feroces, & infestas
 Germaniæ gentes committere, nisi conciliatis
 priùs, exploratîsque Regulorum animis, per quo-
 rum fines transiturus esset, neque è Gallia movere si-
 ne magno molimine apparatusque rerum posset. Et
 Pontifex quamquam cupivisset, vt Commendo-
 nus Regi novum ineunti Regnum, operâ, confi-
 lióque, cuius ille indigens videbatur, futurus ad-
 set, & Galli ipsi id eum magnopere rogarent; ta-
 men post diurnam biennii ipsius in ea legatio-
 ne moram, negare tam bene de Republica me-
 rito, tantis laboribus, ac tam insigni opere per-
 functo reditum, non est visum. Datis igitur ad
 eum litteris, & amplissimis verbis fide, virtuté-
 que ejus collaudatâ, quâ effectum esse aiebat, vt
 in tantis opibus, audaciâque hæreticorum Catho-
 licum sibi Regem gens imprimis nobilis delegis-
 set, ei permisit, vt suo arbitrio vteretur, sive Ro-
 mam redire, sive expectare in Polonia adventum
 Regis, eúmque bonis, atque vtilibus consiliis ad
 novum Regnum salubriter habendum imbuere
 mallet. Si decedendum sibi statuisset, tum me Pon-

rix in Galliam ad Regem proficisci, ^{cum} tum de omnibus rebus edocere, & cum ipso in Poloniam redire, & initiis ejus præstò adesse jubebat. Sed Commendono satius visum morari me in Polonia, donec profectum è Gallia Regem allatum esset, vt turbidis adhuc rebus, nec hæreticis si occasio daretur satis quieturis, esset interea in Regno, qui ex Pontificis Maximi auctoritate monere, si vsus posceret, & excitare Episcopos, Catholicosque posset, ne quid per negligentiam aliorum de jure sacrorum, ac religione secùs consuleretur. Decedentem è Polonia Commendonum, gentis Principes primùm retinere conati; deinde certatim omnibus officiis humanitatis, atque observantiæ abeuntem sunt prosecuti, tantùmque ejus remansit in ea gente nomen, tanta veneratio, vt nunc quoque memoria dictorum, factorùmque ejus colatur, vsurpeturque ab iis. Et nuper post Stephani Regis mortem in edicto publicè proposito rem auctoritate firmantes, solitum id à Commendono dici præfati sunt. Eodem tempore Legati Polonorum Lutetiam venire, tantis ab vniversa Gallia, Regibusque accepti honoribus, quantum ad se redire gloriæ ex tam clara legatione, & legationis causâ haud vanâ æstimatione rebantur. Et præbuere Legati spectaculum non numero solùm suo, comitùmque, sed ipso etiam cultu, atque ornatu novo, insuetoque Gallorum oculis; cum enim ferarum pellibus, quas magno parant pretio, caput, corpùsque amicti erant,

tum auro, purpurâque, & gemmis ipsi, equique fulgebant. Reddunt inde Henrico Senatusconsultum, quo ipse ad accipiendum Poloniæ Regnum vocabatur, & jusjurandum suo more in patrias leges exigunt. Quo accepto fœdum inter Legatos certamen est ortum, in quibus erant hæretici aliquot primarii, homines à fociis ad id ipsum missi, cum hi permitti sibi de Deo, ac de religionibus liberum sentiendi arbitrium, atque in id jusjurandum jurari, quod Legati ejus in Polonia jurassent, postularent; Catholici negarent aliis, quàm quæ publicè offeruntur legibus, Regem obligari debere, aut privatorum postulata eximere de publico jure quicquam posse. Cùm hæretici solito clamore, ac tumultu rem agerent, Rex ita iis morem gessit, ut se cùm in Regnum venisset staturum consensui, ac voluntati Senatûs de ea re diceret. Secundùm hæc Poloni epulis, festisque ludis armorum, equorumque, & nobilium fœminarum choreis, aliisque Regiæ Galliæ voluptatibus culti, & ipsi lætabantur illo Regum, Reginarumque more sese liberali, ac benigno alloquio usque in omnia familiaritatis jura cum suis pariter, & cum hospitibus miscerent. Dona quoque Legatis regali munificentia singulis data, nec ullum in eos comitatis, & liberalitatis officium prætermisum. Agi inde de discessu Regis cœptum, Catholicis Legatis monentibus præfenti Rege indigere Poloniam, resque ibi ex recenti comitorum, atque interregni jactatione

adhuc in motu esse, nec nisi Rege viso quieturas. Et Galli dum advenas tantum viæ emensos ad petendum è sua gente Regem, advenarúmque cultum, ac morem mirantur, & ad Galliæ gloriam vertentes rem sermonibus tollunt, læti & ipsi Legatos, ludósque concelebrarant. At vbi discedendum Henrico, appararíque profectioem videre, tum animum ad cogitationem rerum suarum contrahunt. Et Catholici eo duce vsque à puero, omnibus cum infesta Ugonotorum factione bellis feliciter vsi, omni vi illum in Gallia retinebant. Quid enim ei amplissima fortuna, opulentissimo in Regno nato, quæsito in vltimis terris, ac propè alio in orbe Regno opus esse? Et cui dubium videri possit, solutúsne ipse in suos imperium habeat, an à suis promptiùs, obedientiúsque illi pareatur, eò se abduci ab domo, à patria, ab tot fidelissimis amicis, carissimisque rebus sinat, vbi arctissimis legum vinculis obstrictus, non Rex, sed nomen inane, ac ludibrium Regis fit futurus, vbi à barbarico Senatu obsessus, ac veluti captus, non publicæ pecuniæ, non pacis, non belli, non denique sui ipsius jus, atque arbitrium sit habiturus. Et quod gravius sit, unde de reditus ei liber in Galliam, si patriæ necessitates revocent, non sit futurus. Quid si fratrem carentem liberis, nec firmâ valetudine, defungi fato contingat? an dum ipse longè gentium agit, neminem in Gallia fore novæ spei, novæ potentia inhiantem credat, qui minorem natu fratrem,

ad

Solutusne

ad Regni cupiditatem sollicitet? Cùm eum jam nunc haud obscuris discordiæ, atque æmulationis feminibus ab Ugonottis imbutum constet? Moverunt his sermonibus animum juvenis, & jam segniùs iter instruebatur, morandique ac differendi causæ quærebantur, jam Poloni ipsi senserant refrixisse in Henrico studium profectio- ac nis ac propè sordere ei Regnum, quod sibi tantis viarum, rerumque incommodis esset habendum. Sed cùm Regi fratri, matrique indignum, & indelebilem notam levitatis habiturum videretur, magno studio petitum majori pænè delatum fastidire Regnum, ac per mollitiem, atque desidia- ob- jicere, & gentis nobilissimæ spem, expectationemque frustrari, auctoritate suâ evicerunt, ut porrò itineri instaretur; quam quidem in rem immanis est pecunia insumpta, gravisque Gallia Polonica hæc actio fuit. Cùm igitur stetisset profectio- nis consilium, non tamen priùs è Parisiis movit Henricus, quàm eum frater in suorum Consilio Legatis Poloniae, & matre, & proceribus coram, hæredem, ac successorem Regni Gallia, si prior ipse sine liberis decessisset, declaravit. Tum præmissis qui à Cæsare, ac Germania Regulis fidem acciperent, tutum per eorum fines transitum fore, iter est ingressus. At in Polonia id modo nunciatum erat, venisse in Galliam Legatos, magnificentissimèque acceptos à Regibus esse. Expectatio inde adventûs ejus tenebat hominum animos; & res poscebat, & ex re spes erat, Re-

gem nihil sibi ad iter moræ facturum, nec quicquam discessui suo præversurum. Sic affectis, & jam intrasse Germaniam eum, & multum viæ progressum credentibus, (nam quintus post eum renunciatum Regem mensis excefferat) missus è Lutetia nuncius litteras ab eo attulit, quibus Senatui de Regno ad se delato gratias agebat, erantque litteræ cæteræ quidem ad tempus apte scriptæ, sed nulla cum mentione discessus sui. Id verò tantum toto Regno animorum motum fecit, vt incertiores tum Regem, quàm antequam crearetur, haberemus. Nam hæretici arreptâ occasione ad quam semper intentissimi excubant, effictis etiam, atque ementitis litteris rumores incommodissimos disperferant. Nunc impediri Regem novis Galliæ motibus, nunc aspernari Regnum, ad quod nisi immensis sumptibus, infestisque itineribus pervenire non posset, nunc inopiâ pecuniæ laborare, eaque à populis Galliæ corrogandâ occupari, nec nisi insequenti ætate venturum. Et adhæc ipsum, morésque ejus carpentes, nunc mollem, atque amoribus deditum, nunc sævum, auctoremque omnium Galliæ seditionum distrahebant, idque adeò licenter, vt in sacris, cœtibusque suis, palam hortarentur concionem, Deum precari, vt talem Poloniâ Regem averteret. Coitiones quoque ab iis cœptæ fieri, & haud dubiè novis rebus studeri: languebant ex his bonorum spes, & cum rumoribus mora Regis fidem adstrueret, nec hæreticos crederent aufuros ei

tam apertè maledicere, ac malè precari, nî non venturum exploratum haberent, multi etiam Catholicorum, vt impetu animi potiùs, quàm certâ ratione patrata ponè pœnitentia sequitur, nova consilia respiciebant: vt nobis magnum negotium fuerit penitus diffidentes quosdam erigere, & continere, ne ex fama vanissimè orta, aut arte adversariorum dispersa, de summa Republica statuerent: nec fisci potuisset res, nisi præmissi à Rege Joannes Sborovius vnus Legatorum Poloniæ, & Rambouilletus Gallus offusas credulis animis suspicionum nubes, adventu suo dispulissent. Et Sborovio in Senatu non profectum modò Lutetiâ Regem, sed de præstantibus ejus animi, atque ingenii ornamentis multa prædicanti, eo plus fidei fuit, quòd erat ipse inter capita hæreticorum longè acerrimus Christianæ religionis hostis, et si Andreae fratris, de quo supra à nobis mentio facta est, auctoritatem secutus, suffragatus Henrici Regno fuerat. Hi labantes spes Catholicorum in præsentia sustinuerunt, hæreticorum cohibuerunt. Sed penitus hos repressit, & reliquos confirmavit adventus Cracoviam Joannis Cotchievicii, qui iisdem primò rumoribus, nam in Lithuaniam quoque pervaserant, deinde meis, atque Andreae Sborovii, qui vnus omnium constantissimè pro Henrico stetit, communibus litteris excitus, quibus quàm sustulissent adversarii animos, quàm nostri dymisissent, certior fiebat, in Poloniam contenderat, & ex publica Lithuanorum auctorita-

te, suáque quæ haud minor quàm publica erat, auditum in Lithuania dixit esse novis rebus studentes quosdam infirmare, atque adeò, si possint, infringere creationem Regis conari, & non venturum cum in Poloniam multitudini persuadere. Id neque ab se, neque à Lithuanis facile creditum, quippe tam improbum civem esse quemquam existimari non debere, sed si qui essent, qui patriæ fideique obliti talia moliri, atque ea semina discordiarum ac seditionum jacere auderent, quæ haud dubiè perdendæ Reipublicæ essent futura, hos sibi, ac Lithuanis omnibus pro communis salutis proditoribus hostibúsq; futuros. Regem illos ea gente, stirpéque sibi delegisse, ea ipsum specimina sui dedisse, vt sperare optimum jure possent, & hoc de illo consentientem famam polliceri, sed qualemcumque Deus dedisset, habendum, ferendúmque iis esse, neque imitandi barbarorum morem pari levitate deferentium Regna, atque auferentium. Hæc periculum, ex dilato Regis adventu Poloniæ imminens, avertère, & vt quietè Rex expectaretur effecère, quamquam Februarii mensis sequentis anni, qui fuit M. D. LXXIV. antè pænè effluxit, quàm ille Poloniæ fines attigerit.

